

Irán népe megérdemli a szabadságot

2026 március 16. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

ÉN CSAK LEÍRTAM... – A helyi szunnita kisebbség kiáltványban utasította el az Iszlám Köztársaságot.

Irán egy koszfészek? A rövid válasz: nem. A hosszabb válasz: nem, de… Nézzük, mi is ez a „de”. Illetve kezdjük onnan, hogy miért nem.

Perzsia az ókori világ legnagyobb állama volt, az els? igazi nagy birodalom. A Méd Királyság, Lídia és Babilónia meghódításával hozta létre Círus, avagy más kiejtésben Kurus, Kr. e. 559 környékén. A meghódított népekkel szemben toleráns, kultúrájuk meg?rzését enged? Óperzsa (más néven Akhaimenida) Birodalom még tovább növekedett és prosperált;

csúcsát és legnagyobb kiterjedését Dárius alatt érte el 500 környékén. Fennhatósága Egyiptomtól Pakisztánig terjedt, 20 tartományt foglalt magába, amelyeket egy több mint 2500 kilométeres „országút” kötött össze.

Perszepolisz volt a formális királyi város, de adminisztratív f?város volt Szúza, Babilon, Ekbatana és Paszargadai is.

Itt született a világ els? monoteista vallásának tekinthet? zoroasztrizmus. Monoteista olyan értelemben, hogy a kor más vallásaival ellentétben a sok különböz? istenség tisztelete (vagy a kínai univerzizmus) helyett egyetlen istenük volt: Ahura Mazda. Neki azonban volt egy teljes ellentéte, Ahriman, a „gonosz isten”. A Zoroaszter (más kiejtéssel Zarathustra) próféta által alapított vallás tehát igazából dualista volt. (Szemben a kereszténységgel, ahol a sátán egy bukott angyal az Urat szolgáló seregb?l, nem pedig vele azonos erej? és rangú.)

Kr. e. 480-ban Xerxész, a birodalom ötödik uralkodója nagyszabású hadjáratot folytatott a görög városállamok (konkrétan Athén és Spárta) ellen.

Ekkor zajlott a híres thermopülai csata, amikor a h?s spártaiak egy id?re feltartóztatták a perzsákat, de utóbbiak végül egész Athént felégették. Viszont a szalamiszi csatában a görög flotta legy?zte a perzsát, ellehetetlenítve ezzel az utánpótlást, így visszavonulásra kényszerítve Xerxész hadseregét. Aztán jött a makedón Nagy Sándor Kr. e. 336-ban, és elfoglalta egész Perzsiát (is).

Halálát követ?en a szétes? birodalomnak ezen a részén a Szeleukida Birodalom jött létre egykori hadvezére, Szeleukosz és perzsa felesége, Apama hercegn? irányításával, és maradt fenn nagyjából kétszáz éven keresztül. Részben ebb?l n?tt ki a Pártus, majd pedig a Szászánida Birodalom. El?bbi nagyjából 350, utóbbi több mint 400 éven keresztül állt fenn.

Aztán jött az iszlám hódítás, különböz? kalifátusokkal, majd mongol fennhatóság, aztán újra iszlám birodalmak, el?ször a szafavidák uralma alatt, 1501 és 1722 között. Ebben az id?szakban történt a lakosság tömeges áttérítése az iszlám szunnita irányzatáról (amit a korábbi arab hódítók vezettek be) a siíta iszlámra. Néhány kevésbé jelent?s dinasztiát követ?en a kádzsárok uralma volt még tartós, 1789-t?l 1925-ig. A hadsereg egyik magas rangú tisztje, Reza Khan el?bb miniszterelnök lett, majd pedig egy katonai puccsal eltávolította Ahmadot, az utolsó kádzsárt. Innent?l kezdve formáilsan is sahnak nevezte magát, utalva a már évszázadok óta többé-kevésbé használt uralkodói titulusra. Megalapította a Pahlavi dinasztiát, ?t a fia,

Mohammad Reza követte a trónon, és uralkodott 1979-ig, apját is túlszárnyaló, hatalmas modernizációt, szekularizációt és gazdasági fejl?dést hozva az országba. 1979-ben azonban elsöpörte ?t az iszlám forradalom, és 1980-ban Egyiptomban, szám?zetésben halt meg. Fia, Reza Pahlavi Amerikában él, de a mostani események kapcsán elképzelhet?, hogy visszatérhet Iránba, és egyfajta új államalapító lehet…

Láthatjuk tehát, hogy a mai Irán területén alsó hangon 2500 éve áll valamilyen civilizáció. Aminek voltak nyilván jobb és rosszabb pillanatai, de sem a folyamatossága, sem a masszív gyökerei nem kérd?jelezhet?k meg. Akárhogy is nézzük, hamarabb jött létre nemcsak a Római Birodalomnál, de az athéni városállamot, az „?sdemokráciát” is ötven évvel kés?bb alapította Kleiszthenész, mint ahogy Círus egyesítette a Perzsa Birodalmat. (És mint az korábban is elhangzott, már korábban is királyságok álltak a területen.) Szóval egy nagyon régi kultúráról beszélünk. Amely kultúrának a mai Irán – akárhogy is nézzük – kulturális, civilizációs értelemben megkérd?jelezhetetlen örököse. Nyilván sok minden változott azóta, nem utolsósorban a vallás, de létezik valamilyen kontinuitás. Az emberek, a „perzsák” ugyanazok.

Egy m?velt, ?si népr?l van szó. Össze sem lehet ?ket hasonlítani az iszlám világ más népeivel. Sem az Arab-félszigeten ?shonos különböz? beduin törzsekkel, sem az észak-afrikai berberekkel, sem a különböz? isztánok (afgan-, pak-, de akár kirgiz- meg ilyenek) lakóival. Vagy úgy is mondhatjuk: Teherán nem Iszlamabád. Nagyon nem. Legalábbis a kultúráját, az ott él? embereket tekintve.

Maga a város persze nem a legjobb hely. A világ 24. legnépesebb agglomerációja, a Közel-Kelet második

legnagyobb városa Kairó után. A világ legélhet?bb nagyvárosainak 230-as listáján a 203. helyet foglalja el. Ett?l még népszer? turisztikai központ az iszlám világban, és különösen népszer? volt – nem csak az iszlám világban – az 1979-es forradalom el?tt. Teheránt, vagy úgy általában Iránt a Kelet Svájcának nevezték – mint Libanont és Bejrútot is, ami még ma is egy nagyon jó hely, még ha most épp nem a legbiztonságosabb is. Mondjuk, Teherán sem az.

Szóval Irán egy nagyon modern, nyugati orientációjú, szekuláris állam volt a sah felvilágosult uralkodása alatt. De ett?l még egy tekintélyuralmi rendszer volt, ez nem kérdés. Hasonlóan Atatürk Törökországához, amellyel sokáig versenyzett is a térség vezet? szerepéért. Ez azóta is így van, csak egyrészt id?közben létrejött Izrael, másrészt Szaúd-Arábia is nagyon „kin?tt a földb?l”, és mint a legnagyobb terület? és legtöbb olajat kitermel? szunnita állam, szintén vezet? szerepre törekszik. Harmadrészt pedig

Iránt az iszlám fundamentalista rezsim visszaröpítette a k?korszakba. Na jó, talán csak a középkorba. Az egykor messze földön híres, gyönyör? iráni n?ket a vallási vezet?k krumpliszsákokba (a hivatalos neve csador) kényszerítették. Az olajbevételekb?l pedig infrastrukturális fejlesztések helyett els?sorban a hadsereget, pontosabban az Iráni Forradalmi Gárdát finanszírozzák. És ez tartja ?ket hatalomban.

Sikerült tehát egy több évezredes örökség?, a modern világban is önmagára találó országból mégiscsak egy koszfészket csinálni, a m?velt, büszke népet pedig elnyomásba és nyomorba taszítani. Sokan el is menekültek; a világ különböz? országaiban milliós nagyságrend? perzsa diaszpóra él. Az ottmaradtak dönt? többsége – és egyre többen – gy?lölik a rezsimet. Azért mondom, hogy egyre többen, mert legyünk objektívek: nem volt ez mindig így. Az iszlám fundamentalizmusnak, a Khomeini ajatollah által levezényelt forradalomnak valaha kifejezetten magas volt a támogatottsága. Egyrészt a konzervatív vidéki lakosság körében, ahol a mai napig is megvan – ha nem is akkora már, mint néhány évtizede. De

a városi egyetemista fiatalok is részt vettek a forradalomban; igaz, ?k marxistaként. Ez volt Khomeini egyik nagy „újítása”: zászlaja alatt egyesítette az iszlamistákat és a kommunistákat. (És így még a Szovjetunió támogatását is élvezte.) Utóbbiakat aztán likvidálta; nemcsak a hatalomból, de jelent?s számban az él?k sorából is.

Visszatérve a rezsim mai támogatottságára: err?l nincsenek igazán megbízható adatok. Természetesen egészen mást mond az iráni vezetés, és mást mondanak azok az emigráns irániak, akiknek vannak még otthon maradt rokonaik. Szerintük már senki sem támogatja a teokráciát, s?t a lakosság elsöpr? többsége már nem is vallja magát muszlimnak. A valóság valószín?leg a kett? között van. A vidéki lakosság, f?leg az id?sebbek egy része talán ?szintén sírt, amikor az amerikai bombázók likvidálták az ajatollahot. Melyiket? – kérdezheti az olvasó. Teljesen jogosan; ki tudja, hogy ma, amikor ezt a cikket olvassa, hányadik utódot jelölik ki, és az hány napig marad életben.

A városi lakosság viszont nagyon szeretné a változást. Sokan kifejezetten Reza Pahlavit szeretnék, ha visszatérne. ? maga bejelentette, hogy vállalná egy átmeneti id?szakban a vezetést, ami alatt valamifajta társadalmi vita során, gyakorlatban a különböz? hatalmi és ellenzéki csoportok egyeztetését követ?en egy új alkotmány születne, meghatározva az új államformát, politikai berendezkedést is.

Hogy ez valamiféle demokrácia vagy hagyományos, szekuláris monarchia lenne – a térség számos országához hasonlóan –, az még a jöv? zenéje.

De egyel?re még az is, hogy egyáltalán lesz-e olyan helyzet, amiben fel lehet tenni ezt a kérdést. Merthogy ehhez le kell gy?zni a jelenlegi elnyomó, diktatórikus iszlamista rezsimet. Az izraeli és amerikai bombázások nyilvánvalóan meggyengítették, nagymértékben kiiktatták a katonai kapacitásaikat és a vezet?iket. De van egy 2005-ben, Mohammad Dzsafari tábornok által létrehozott katonai doktrínájuk: a „decentralizált mozaikvédelem”. Ennek célja, hogy a hadsereg különböz? egységei akkor is ellen tudjanak állni egy küls? támadásnak, ha a vezet?iket kiiktatják. Ez megtörtént, a Forradalmi Gárda viszont valóban továbbra is m?köd?képes.

Mintha megjelent volna azonban egy – egyel?re apró – repedés a pajzson. Nem lehetünk biztosak benne, nem ismerjük kell?en a régiót. (A Moszad valószín?leg igen, de ?k meg nem mondják el nekünk.) Mindenesetre a legfontosabb provinciában,

Kuzesztánban, amely az iráni olajkitermelés legnagyobb hányadát adja, számos arab törzs él, szunnita kisebbségként a siíta államban. És egy kiáltványt tettek közé a hét elején, mely szerint elutasítják az Iszlám Köztársaságot, emberi jogokon alapuló szekuláris, demokratikus kormányt követelnek.

Emellett deklarálják, hogy Kuzesztán nem akar elszakadni, Reza Pahlavit támogatják mint nemzetegyesít? figurát, és teljes egységre szólítanak fel a kurd, azeri és baluch kisebbségekkel.

Mindenesetre kissé bizarr, ha épp a helyi szunnita kisebbség lesz kulcsszerepl? a siíta rezsim megdöntésében. Ám legyen – megérdemli az iráni nép a szabadságot.

Jezenszky Zsolt - www.magyarnemzet.hu

Ajánló